

da sva zapustila najožji del grape! Po njej so se pričeli voziti plazovi in umik je bil zapečaten. Tja do kolen v novem snegu sva grizla strmino vršnega dela stranskega kraka. Grapo je zaključevala stena, v kateri nisva slutila prehoda. Kljub obupu pa sva ohranila zbranost in razsodnost.

Franci se je zamotil s težavno prečnico proti razu, ki naj bi naju popeljal iz tega pekla. Napredoval je brez pravega varovanja na meji mogočega. Skoraj dobro uro mi je vrv počasi polzela skozi premrle prste, ko me je glas iz blodnjaka snežnega meteža poklical, naj mu sledim. Prebujen iz otopelosti sem se premražen podal po sledih, ki so jih skoraj zabrisali pršni plaziči. Igra z ravnotežjem, slabimi oprimki in nezanesljivimi stopi mi je pila moči. Le s težavo sem se prebil do prijatelja, ki me je spodbujal in vztrajno lagal, da sva že na robu. Na stojšču mi je pogled navzgor potrdil prijateljevo dobrohotno laž.

Do lope pod izstopno zajedo sva se prebila s krtovo tehniko. V luknji sva se otresla snežnega oklepa, pohrustala skromne grižljaje ptičje krme in modrovala o naskoku na izstopno zajedo. Dobro polovico raztežaja znosnih problemov je bilo do roba. Pogled in upanje sta mi vrnila moči: prijatelju sem sledil kot prerojen. Rob zajede je obetal rešitev, kar je potrjeval tudi nasmeš prijatelja, ki je varoval na prvem zanesljivem varovališču — zverženi bukvi. Nahrbtnik je zaradi utrujenosti odložil v sneg.

Narava je še kar besnela s snežnim vi-

harjem. Med najino kalvarijo je zapadlo že skoraj pol metra južnega snega.

Šele v gozdu nad izstopno vesino sva čutila pravo varnost. Oklevajoče sem zaril v to vesino, napredovanje pa je bilo bolj podobno premetavanju in sipihanju.

Naenkrat pa — pok in gibanje navzdol. V obupu se spominjam samo krika in visenja na vrvi pod robom, čez katerega so leteli ostanki klože. Kot klop sem se oprjel rušja in zagledal prebledelga prijatelja. Na vesini pa je bil odlom ogromne klože, ki je počistila pobočje in odpotovala v globino z menoj in Francijevim nahrbtnikom.

Šele pri prijatelju me je pograbila rahla zmedenost in tresenje minulega šoka. Tudi bolečina v rebrih je dala slutiti, da sem doživel močan udarec. Ponovno sva se zarila proti odrešilnemu gozdu. Tokrat naju je pobočje pustilo pri življenju.

Med mogočnimi bukvami sva srečna, da sva ostala živa, odtavala k žičnici. Narava pa je še kar besnela s snežnim viharjem...

* * *

Opomba:

Članek je spomin na dogodke prvenstvenega vzpona 20. marca 1980 v Rjavi skali, ki sva ga opravila Franci Arh in Lojze Budkovič (oba AO Bohinj). Takrat sva v pravem boju za golo življenje v sedmih urah preplezala Matuč graben (—V, 80°/40° — 60°, 600 m). Letos mineva 10 let od te pustolovščine in 10 let, kar je prijatelj v prepadih Draškega vrha pustil goram svoje mlado življenje.

PRVI SLOVENCİ V KITAJSKEM TJANŠANU?

PROSTRANSTVA ČISTE NARAVE

GREGOR MIS

Po skoraj mesecu dni vožnje z vlaki in avtobusi smo naposled prispeli v mesto Urumchi, ki leži na obrobju puščave Takla Makan. Pogorje Tjanšan (kar pomeni v kitajščini gorstvo, ki se dviga do neba) se res dviga proti nebu neposredno iz puščave ter predstavlja osamel otok v nadaljevanju gorstva, ki leži pretežno v Sovjetski zvezi.

Mesto Urumchi, od koder krenemo, je novo nastalo mesto, poseljeno predvsem s kitajskim življem; le nekaj povsem drugačnih obrazov, ki jih vidimo na ulici, nam pove, da tu ne živijo le Kitajci. Prvotni prebivalci teh krajev se imenujejo Ujguri, so v glavnem nomadi, poteze obraza pa neverjetno spominjajo na Turke, Grke ali Italijane. Kar ne moremo se načuditi neverjetni podobnosti teh ljudi,

ki žive desetstisoče kilometrov daleč od ljudi, ki so jim tako podobni.

Urumchi in sosednje mesto Turphan ležita v depresiji in ju uvrščajo med najbolj vroča mesta našega planeta. Temperature okrog 55°C vendarle nekoliko laže prenašamo, ker je zrak izredno suh in sploh ne čutiš potu, ko se znojiš. Le količina popite tekočine in glavoboli dajejo vedeti, kako vroče je v resnici.

KITAJSKA PLANINSKA KOČA

Začnemo se vzpenjati proti Nebeškemu jezeru, ki leži sredi narodnega parka pod vrhovi Tjanšana. Park je tako lep, da kar strmimo. Strma ovinkasta cesta nas vodi čez deroče hudournike, vidimo črede konj in ovac, ki se mirno pasejo okrog nomadskih šotorov, »jurt«, in se prekrasno vklaplajo v kompozicijo »Donebeške-

ga gorstva«. Tu žive predvsem Kazaki, ki se od Ujgurov ločijo po pisanih oblačilih, jeziku in navadah.

Za avtobusom se požene skupina jezdecov. V glavnem so to dečki, ki se pri tem neznansko zabavajo, saj mahajo potnikom in vpijejo, po nekaj sto metrih pa odnehajo in se vrnejo k jurtam.

Po treh urah čudovite vožnje prispemo do Nebeškega jezera. Videti je zares nebeško, saj leži kot veliko oko pod zasneženimi gorami, katerih pobočja se spuščajo prav do njegovih obrežij, ob katerih se pasejo konji in ovce. Tudi vsi člani naše male odpravice se počutimo nebeško, saj hladen visokogorski zrak, gore in spet enkrat zadostne količine vode naredo svoje, tako da se med nami spet naseli dobro razporeženje. Ob jezeru je majhna planinska kočica, ob kateri se pririva ogromno Kitajcev, pred katerimi res nimaš nikoli miru. Semkaj vozijo oficirji svoje žene in ljubice, ugledni veljaki iz Urumčija so si ob jezerskih bregovih postavili celo nekaj, kar spominja na naše počitniške hiše.

Videti je torej, da je kraj dokaj ugleden. Moram reči, da je že vsem presedel kitajski način pojmovanja turizma, zato si želimo samote. Turizem si namreč Kitajci predstavljajo tako, da se okoli najpomembnejših mest preriva kakih tridesetkrat preveč ljudi. Kot se v Rusiji povsod in vsakdo postavlja v vrsto, tako se njihovi daljni sosedi povsod prerivajo. To delajo, ko vstopajo v avtobus, vlak, tramvaj, letalo ali ladjo. V navalu na vhodna vrata se obdelujejo s komolci, brcajo drug drugega in skozi zobe spuščajo nenavadne zvoke, ki bi jim težko našel ustrezno primerjavo z zvoki, ki vladajo v živalskem svetu. Ironija, ki daje tujcu misliti, je, da se ti ljudje pred vrati avtobusa ali kje drugje prerivajo tudi, če jih je pet ali šest in če je vozilo, kamor si tako srčno žele priti, čisto prazno.

Medtem je na obrazih njihovih sosedov na severu nekakšna vdanost v usodo, ko mirno stojijo v vrsti za karkoli in dostikrat tudi kjerkoli. V Moskvi smo se nekajkrat postavili v vrsto pred zaprtim kioskom ali pred pokvarjenim avtomatom, ki prodaja jabolčni sok. Nekaj mimoidočih je res čakalo z nami nekaj minut, potem pa so brez besed odšli. Prepričan sem, da Kitajci ne bi reagirali tako mirno in bi za svojo potegavščino odnesli najmanj kakšno podplutbo ali bili ozmerjani.

ČAJ V JURTI

Zaželeli smo si torej malo miru in nemudoma smo se odpravili proti goram. Seveda tudi Kazaki začenjajo spoznavati mamljivost turizma, saj so se dečki na konjih, ki smo jih srečevali ob jezeru, ponujali za vodiče, nas vabili na kosilo, izlete do ledenika itd. Pri Kazakih je stvar

še čisto na začetku, zato premorejo še tisto prisrčnost in pristno radovednost, ki jo danes v sveu srečaš le še v najmanj obljudenih predelih.

Tako se nismo mogli upreti povabilu majhne deklice, ki nam je v nekaj na pamet naučenih angleških stavkih zdrdrala vso turistično ponudbo svoje vasi. Vabilu smo se odzvali in punčka nas je odpeljala do jurte. Tu smo s kretnjami pokazali, kaj bi radi, in starejša ženska — verjetno mama otrok, ki so se drenjali okrog nas — je odšla v jurto in nam prinesla nekaj v pollitrskih skledah. Mislili smo, da gre za juho, saj je bila stvar slana in na vrhu so plavali mastni madeži. Otroci so radovedno opazovali, kako bomo reagirali; verjetno so se na račun svoje »juhe« že dostikrat smejali. Toda ugotovili smo, da je »juha« v resnici zelo močan čaj. Kazaki namreč dajo v čaj soli in malo masla, ki raztopljen v mastnih madežih plava na vrhu. Na smolo otrok, ki so napeto pričakovali našo reakcijo, smo čaj mirno srkali, vajeni jesti vse mogoče stvari, ki jih ponuja kitajska kuhinja, kjer smo poskusili vse, od morskih kumar do kač, ptičev in bambusovih vršičkov, saj znajo Kitajci pripraviti te stvari zelo okusno, predvsem pa tako, da se ti zelo malo svita, kaj v resnici ješ.

Po čaju je prišel na vrsto kruh s sirom. Sir je sušen v majhnih koščkih na nekakšnih rogoznicah, ki so dvignjene dober meter in pol od tal. Zelo je podoben italijanskemu parmezanu. Kruh je bil sveže spečen posebej za nas, sir pa je bil tako dober, da se ga nikakor nismo mogli najesti.

Ko smo žensko s kretnjami vprašali, koliko naj ji plačamo, je samo skomignila z rameni in se obrnila stran. Tudi otrokom, ki so odprtih oči buljili v nas, je bilo očitno neprijetno, ko smo pokazali denar. Na koncu smo si sami postavili ceno, dali denar ženski v roko in krenili po hudourniški dolini proti baznemu taboru gore Bogda-feng.

NEBEŠKO CVETOČI VRTOVI

Na srečo je Dario v Pekingju preskrbel v Planinski zvezi Kitajske izredno dobre zemljevide tega območja. Brez teh kart-specialk bi bila orientacija na tem območju zelo težka, kajti ozke pastirske poti vodijo le do pašnikov ali jurt. Hoja po zeleni gorski dolini, po kateri je tekel deroč hudournik, je bila podobna hoji v naših Alpah.

V Tjanšanu smo skoraj zatrdno vedeli predvsem to, da razen nomadov ne bomo srečali nikogar, da smo dva kilometra višje kot v domačih hribih in da nas ne bo iskal prav nihče, če se nam kaj pripeti. Travniki, po katerih smo hodili, so bili polni gorskega cvetja, med katerim

je bilo ogromno planik, murk in drugih rož, ki jih poznamo tudi iz naših hribov. Planike so bile prave velikanke, saj so bile velike okrog dvajset centimetrov, bilo pa jih je toliko, da smo si jih nabrali, jih posušili in si iz njih pripravljali čaj. Doma bi tako početje gotovo imenovali vandalizem, v teh hribov, tako rekoč na koncu sveta, kjer pred nami verjetno še nihče ni trgal rož, pa se nam je zdelo čisto naravno, kar smo naredili. V okoliščinah, ki so drugačne, kot smo jih vajeni, človek tudi reagira veliko bolj racionalno.

Ko smo pod ledenikom Bogda-fenga postavljali šotore, ni bilo nobenega drevja, kamor bi lahko pritrtili zgornje vrvice šotora. Edini kolikor toliko raven del zemljišča je bil prostor, kjer je bil grob japonske alpinistke. Tako smo privezali šotor kar na nagrobni kamen. Verjetno bi nas doma težko pripravili do tega, da bi šli taborit na pokopališče, v Tjanšanu pa smo imeli kaj malo pomislekov, kje se bomo utaborili, le da je bil prostor raven in da je šotor lepo ravno stal; vse drugo nas je kaj malo brigalo.

Ko zavije dolina nekoliko proti zahodu, zagledamo mogočno gmoto Bogda-fenga. Njegov mogočni ledenik se blešči v soncu, nas pa počasi začne dajati višinska bolezen. Zvečer se povzpemo na bližnji vrh in krepko se nam pozna, da smo skoraj mesec dni presedeli in preležali po vlakih. (Dva tedna kasneje pa v Pamiirju nismo imeli nobenih težav več, čeprav smo hodili še višje.) Na neimenovanem vrhu doživimo veličasten razgled na Tjanšan. Imenitno se nam zdi, saj smo menda prvi Jugoslovani v kitajskem delu Tjanšana.

Občutek osamljenosti, skorajda tesnobe te zajame v teh gorah, ki se dvigajo iz puščave.

Šele tretji dan pridemo prav pod Bogda-feng, kjer v baznem taboru opazimo dva šotora. Ker smo brez dovoljenj, ki jih Kitajci zahtevajo za obiske svojih hribov, smo seveda previdni. Z Dariom se le približava šotoroma, kjer v veliko presenečenje spoznava dva Kitajca, od katerih nama eden v solidni angleščini pojasni, da prihajata z univerze v Šanghaju in da proučujeta ledenike. Zvečer se jima pridruži še študent geografije iz Tübingena, ki pove, da s Kitajci znanstveno sodelujejo in da že pet mesecev hodi po kitajskih gorah in preučuje ledenike.

KJE JE HODIL DARIO?

Dario se pred večerom odpravi neznanu kam. Občudujemo in fotografiramo prekrasen sončni zahod, ki pri nas večinoma naznanja lepo vreme. Res je prizor za bogove! Skobacamo se iz toplih spalnih vreč in kar bosí strmimo v mogočno simfonijo spreminjanja barv, ki nastaja pred

našimi očmi. Po nekaj minutah pa zagrne celotno dolino mrak; le na konicah vrhov najvišjega, Bogda-fenga, so opazni posamezni barvni registri, ki se prek rumene spremenijo v svetlo modro barvo, ta pa počasi potemni.

Proti polnoči začne snežiti, Daria pa še vedno ni nazaj. Nočem delati panike, vendar me postane strah, da ni kje zdrsnil ali se izgubil na poti k baznemu taboru. Okrog dveh ponoči s Sabino zbudiva še ostale. Odpravimo se iskat, vendar se že po nekaj urah zaradi slabe vidljivosti vrnemo in čakamo dneva. Imeli smo še srečo, da nismo popadali v vodo, ko smo iskali prehod prek reke.

Zjutraj skupaj z nemškim študentom mrzlično nadaljujemo iskanje sledi za Dariom. Vpijemo in se razdelimo v skupinice, vendar brez uspeha. Proti poldnevju pa Dario prikoraka iz sosednje doline in pravi, da je srečal Kazake, pri katerih je spal, jedel in se skratka imenitno imel. Seveda smo bili ogorčeni nad tako lahko miselnostjo; Nemca in mene je skorajda pobilo kamenje, ko sva plezala na greben Bogda-fenga.

Popoldne začne spet snežiti. Od našega tavanja ponoči imamo mokro vso obleko. V pravem snežnem metežu pospravimo šotore in odidemo nazaj proti Nebeškemu jezeru. Po desetih urah hoje, drsanja po blatu in prečenja hudournikov smo zopet pri Kazakih na obalah jezera. Na drugi strani jezera je celo majhna trgovinica, kamor se zapodimo in si privoščimo mandarin.

Vsi premočeni in blatni se nato strpamo v avtobus, ki vozi nekajkrat dnevno v Urumchi, od tod pa se odpravimo proti Pamiirju.

Planinski znak brez zvezde?

Na aprilski seji izvršnega odbora Planinske zveze Slovenije so med drugim razpravljali o sejah meddruštvenih odborov in tako je poročevalec s seje savinjskega meddruštvenega odbora Janko Mirnik dejal, da »je bilo izraženo negativno mnenje glede zvezde v znaku Planinske zveze Slovenije; prisotni so menili, da bi jo morali odstraniti«.

Ob tem je izvršni odbor Planinske zveze Slovenije potrdil stališče prejšnjih sej, naj bi izdelali celotno podobo simbolov PZS (zastava, znak, table, žigi, dopisi ipd.) in to postopoma uvedli do stoletnice slovenske planinske organizacije.